

# ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวในพื้นที่ตำบลป่าสัก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

## Cost and Return of Rice Cultivation in Pasak Sub-District, Chiangsaen Amphoe, Chiangrai province.

สุภมล ดวงตา\* นริศดี ชัยโชค\*\* ดร.วัฒนา ยืนยง\*\*\*

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าว เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าว และศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการปลูกข้าวในพื้นที่ตำบลป่าสัก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ เกษตรกรผู้มีอาชีพปลูกข้าวในพื้นที่ตำบลป่าสัก อำเภอยางชุมน้อย จำนวน 42 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และใช้การคำนวณทางบัญชี

ผลการศึกษาค้นคว้าแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็น ร้อยละ 69.05 อายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 57.15 มีระดับการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น (ป.4) คิดเป็นร้อยละ 52.38 พื้นที่ในการปลูกข้าวของเกษตรกรทั้งหมดเป็นที่ดินของตนเองและใช้วิธีการเพาะปลูกแบบทำนาดำ

ต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อไร่ ในกรณีมีทุนปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อยมีต้นทุนรวมเฉลี่ย 4,327.17 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนจากรลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อย ให้ผลผลิตเฉลี่ย 0.77 ตันต่อไร่ ให้รายได้เฉลี่ย 6,803.07 บาทต่อไร่ มีกำไรสุทธิเฉลี่ย 3,764.70 บาทต่อไร่ มีจุดคุ้มทุนอยู่ที่ 0.02 ตันต่อไร่ อัตรากำไรต่อต้นทุนร้อยละ 87 อัตรากำไรต่อยอดขายร้อยละ 42.48 อัตราผลตอบแทนเชิงการเงิน (ROA) ร้อยละ 40.37%

สำหรับโครงสร้างต้นทุนในการปลูกข้าวเฉลี่ยต่อไร่ประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ค่าแรงงานร้อยละ 59.17 ค่าใช้จ่ายการผลิตร้อยละ 48.21 และค่าวัสดุขี้ร้อยละ 2.62 โครงสร้างต้นทุนค่าแรงงานในการปลูกข้าวเฉลี่ยต่อไร่ประกอบด้วย 4 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ค่าแรงงานตนเองร้อยละ 62.54 ค่าจ้างปลูก (เหมาจ่าย) ร้อยละ 32.74 ค่าจ้างวานปุ๋ยและค่าจ้างฉีดพ่นยาร้อยละ 50.14 และ โครงสร้างต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ประกอบด้วย 8 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่

\* อาจารย์ประจำ สำนักวิชาบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

\*\* อาจารย์ประจำ สำนักวิชาบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

\*\*\* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำ สำนักวิชาบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ค่าจ้างไถนาร้อยละ 34.83 ค่าจ้างรถเกี่ยวข้าวร้อยละ 28.75 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงร้อยละ 18.51 ค่าปุ๋ยร้อยละ 9.50 ค่ายาปราบวัชพืชร้อยละ 3.52 ค่ายาปราบศัตรูพืชร้อยละ 2.52 ค่าฮอร์โมนบำรุงข้าวร้อยละ 2.07 และค่าภาษีที่ดินร้อยละ 0.30

ปัญหาในการปลูกข้าวของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ ปัญหาภัยธรรมชาติ เช่นฝนแล้ง รongลงมา คือ ดินเสื่อมคุณภาพ และอันดับสามคือราคาปุ๋ยสูงขึ้น และแนวทางแก้ไขปัญหาในการปลูกข้าวพบว่าความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่พบมากที่สุด อันดับแรก คือ หน่วยงานภาครัฐควรให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกและการปรับปรุงดินให้เหมาะสมกับการปลูกข้าวเพื่อลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น รองลงมาคือ หน่วยงานภาครัฐควรให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยเคมี

**คำสำคัญ :** ต้นทุน ผลตอบแทน การปลูกข้าว โครงสร้างต้นทุน

### Abstract

This research aimed to study the Cost and Return of Rice Cultivation in order to study and analyze the cost structure and the return, as well as to study the problems and remediation action with regard to rice cultivation in Pasak Sub-District, Chiangsaen Amphoe, Chiangrai Province. The population of the study includes 42 households of rice farmers in Pasak Sub-District, Chiangsaen Amphoe. Questionnaire was used as a research instrument. Data was analyzed using statistical analysis software to determine the frequency, percentage and accounting calculations.

Result of this study shows that the majority of respondents, 69.05 percent are male, 57.14 percent aged 51-60 years old, 52.38 percent completed 4<sup>th</sup> grade of elementary school. The areas of rice production are owned by the farmers themselves and transplant method is used for rice production.

The cost of small rice farms average at 4,327.17 Baht per Rai. For the return of rice production, productivity of small rice farms yields at 0.77 ton per Rai, which generate income at 8,863.07 Baht per Rai, average net profit at 3,764.70 Baht per Rai. The break-even point is at 0.02 ton per Rai, ratio of profit to cost at 87%, ratio of profit to revenue at 42.48%, rate of return on assets at 40.37%.

For the cost structure of rice cultivation per Rai, there are 3 main cost elements including, labor cost at 49.17 percent, production expenses at 48.21 percent and raw material cost at 2.62 percent. Cost components of the labor cost consists of 4 main parts including, proprietor income at 62.54 percent, labor hiring cost for rice transplanting at 32.74, labor hiring for fertilizing and insecticide spray at 50.14 percent. Moreover, the production cost per Rai consists of 8 components including ploughing hire at 34.83 percent, harvest tractor hire at 28.75 percent, fuel cost at 18.51 percent, fertilizer cost at 9.50 percent, herbicide at 3.52 percent, insecticide at 2.52, nourishment hormones at 0.30 percent, and land tax at 0.30 percent.

The top 3 most common problems in rice cultivation of rice farmers in Pasak Sub-District, Chiangsaen Amphoe, Chiangrai Province are natural hazards, i.e. draught, follows by deteriorating soil condition, and the third is increasing price of fertilizer. Regarding the remediation of the rice cultivation problems, the farmers suggested that, firstly, governmental sector should provide education to promote knowledge in rice transplanting and soil condition improvement to be suitable for rice cultivation which, ultimately will reduce the cost and increase productivity. The next suggestion is for the government sector to educate how to minimize the use of chemical fertilizer.

**Keywords :** Cost, Return, Rice Cultivation, Cost Structure

## บทนำ

ประชากรในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะเพิ่มขึ้น และมีความต้องการในการบริโภคข้าวเป็นอาหารหลักทุกวัน โดยเฉพาะประเทศไทยนิยมบริโภคข้าวมากกว่าประเทศอื่นๆ ในโลก หรืออาจกล่าวได้ว่าประชากรของโลกบริโภคข้าวเฉลี่ย 118 กก.ต่อคนต่อปี ส่วนคนไทยบริโภคข้าวเฉลี่ย 335 กก.ต่อปี พื้นที่ในการผลิตข้าวกลับมีจำนวนจำกัด ทำให้ข้าวกลายเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศและของโลกด้วยจำเป็นต้องมีการศึกษาค้นคว้าเทคโนโลยีใหม่ๆ การคำนวณต้นทุนมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ให้สูงขึ้น(ความสำคัญของข้าว,ออนไลน์). ถ้าประเทศไทยผลิตข้าวได้เป็นจำนวนมากส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 ของโลกทำรายได้เข้าประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากไทยมีศักยภาพในการส่งออก (สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร,ออนไลน์) ทำให้ในปัจจุบันการทำนาข้าวเปลี่ยนวัตถุประสงค์ไปจากเดิมที่มุ่งปลูกข้าวใช้เพื่อการบริโภค

มาเป็นการแลกเปลี่ยนเพื่อการค้าขายมากขึ้น ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น เพื่อให้ได้ผลผลิตที่เร็วที่สุดและมากที่สุด และภาครัฐดำเนินโครงการประกันรายได้ระหว่างปี 2552/53 - 2553/54 ชาวทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในเรื่องผลตอบแทนและรายได้ที่จะได้รับการขายข้าวเปลือก จึงให้ขยายเนื้อที่เพาะปลูก (สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, ออนไลน์) แต่เกษตรกรไทยกลับมีหนี้สินเป็นจำนวนมากในด้านการผลิตยังมีผลผลิตต่อไร่ต่ำ (สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, ออนไลน์) จากการที่เกษตรกรประสบปัญหาภัยธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม วาตภัย การเกิดโรคระบาด ศัตรูพืช เป็นต้นและการผลิตข้าวในปัจจุบันเกษตรกรมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ปุ๋ยเคมีมากขึ้นทำให้ต้นทุนในการผลิตเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย

จังหวัดเชียงรายมีพื้นที่สำหรับการทำนาประมาณ 1,352,270 ไร่ ได้ผลผลิตรวม 840,991 ตัน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, ออนไลน์) โดยเฉพาะตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีประชากรอาศัยอยู่ 210 ครัวเรือน มีพื้นที่ 37,500 ไร่ (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ (สคต.) เชียงราย, 2553) เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูกข้าวนาปีและใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต การใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบวัชพืชและศัตรูพืช ถึงแม้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีปัญหาซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบเช่นปุ๋ยเคมี ยาปราบวัชพืช ศัตรูพืชและน้ำท่วมมีราคาแพง ค่าจ้างแรงงานสูงขึ้น ทำให้ผลตอบแทนและรายได้ไม่แน่นอน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวในพื้นที่ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เพื่อให้เกษตรกรได้ทราบต้นทุนที่แท้จริงในการปลูกข้าวอันจะนำไปสู่การวางแผนลดต้นทุนในการปลูกข้าวและหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของการลงทุนเพื่อให้เกษตรกรในพื้นที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาลตำบลป่าสัก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนในการส่งเสริมสนับสนุนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวทั้งในด้านการวางแผนการลงทุนและด้านความรู้แก่เกษตรกรให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป อันจะทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีความเป็นอยู่ คุณภาพชีวิตที่ดีและเศรษฐกิจของชุมชนมีความอย่างยั่งยืนต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวในพื้นที่ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

2. เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวในพื้นที่ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

3. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการปลูกข้าวในพื้นที่ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

## วิธีการวิจัย

วิจัยครั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องผ่านแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลคือ เกษตรกรผู้มีอาชีพปลูกข้าวของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จำนวน 42 คน โดยใช้ในการสุ่มแบบเจาะจง โดยใช้ระยะเวลา เดือน ตุลาคม 2556 ถึง มีนาคม 2557

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไปนี้

1. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเลือกสอบถามเกษตรกรรายย่อยที่มีขนาดพื้นที่ในการปลูกข้าว 10-30 ไร่
2. เก็บแบบสอบถามคืนพร้อมตรวจสอบความสมบูรณ์ของผู้ตอบที่สามารถใช้ในการศึกษา
3. นำข้อมูลมาดำเนินการตรวจสอบ แจกแจงความถี่ พร้อมนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

## ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการวิจัยด้านต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกร ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 69.05 รองลงมาเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 30.95 ส่วนใหญ่มีอายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 57.15 รองลงมาอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.81 และส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (ป.4) คิดเป็นร้อยละ 52.38 รองลงมาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (ป.4) คิดเป็นร้อยละ 30.95 พื้นที่ในการปลูกข้าวของเกษตรกรทั้งหมดเป็นของตนเองและใช้วิธีการเพาะปลูกแบบทำนาค้า และเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 28.57 มีขนาดพื้นที่ในการเพาะปลูก 12 ไร่ รองลงมา มีขนาดพื้นที่ในการเพาะปลูก 15 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 21.44

### 1. ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว

ต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อไร่ ในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อยมีต้นทุนรวมเฉลี่ย 3,327.17 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าวัตถุดิบเฉลี่ย 113.48 บาทต่อไร่ ค่าแรงงานเฉลี่ย 2,127.80 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายการผลิตเฉลี่ย 2,085.89 บาทต่อไร่

ผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อย ให้ผลผลิตเฉลี่ย 0.77 ตันต่อไร่ ให้รายได้เฉลี่ย 8,863.07 บาทต่อไร่ มีกำไรสุทธิเฉลี่ย 3,764.70 บาทต่อไร่ มีจุดคุ้มทุนอยู่ที่ 0.02 ตันต่อไร่ มีอัตรากำไรต่อต้นทุนร้อยละ 87 อัตรากำไรต่อยอดขายร้อยละ 42.48 อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ร้อยละ 40.37

## 2. การวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าว

โครงสร้างต้นทุนในการปลูกข้าวเฉลี่ยต่อไร่ประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ค่าแรงงานร้อยละ 49.17 ค่าใช้จ่ายการผลิตร้อยละ 48.21 และค่าวัสดุติดบร้อยละ 2.62

โครงสร้างต้นทุนค่าแรงงานในการปลูกข้าวเฉลี่ยต่อไร่ประกอบด้วย 4 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ค่าแรงงานตนเองร้อยละ 62.54 ค่าจ้างปลูก (เหมาจ่าย) ร้อยละ 32.74 ค่าจ้างหว่านปุ๋ย และค่าจ้างฉีดพ่นยาฯ ร้อยละ 50.14

โครงสร้างต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ประกอบด้วย 8 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ค่าจ้างไถนาร้อยละ 34.83 ค่าจ้างรถเกี่ยวข้าวร้อยละ 28.75 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงร้อยละ 18.51 ค่าปุ๋ยร้อยละ 9.50 ค่ายาปราบวัชพืชร้อยละ 3.52 ค่ายาปราบศัตรูพืชร้อยละ 2.52 ค่าฮอร์โมนบำรุงข้าวร้อยละ 2.07 และค่าภาษีที่ดินร้อยละ 0.30

## 3. ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในการปลูกข้าว

ปัญหาในการปลูกข้าวของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลทุ่งเหล็ก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ ปัญหาภัยธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง รongลงมา คือ ดินเสื่อมคุณภาพ และอันดับสามคือราคาปุ๋ยสูงขึ้น ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาในการปลูกข้าวพบว่าความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่พบมากที่สุด อันดับแรกคือ หน่วยงานภาครัฐควรให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกและการปรับปรุงดินให้เหมาะสมกับข้าวปลูกข้าวเพื่อลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น รongลงมาคือ หน่วยงานภาครัฐควรมีความรู้เกี่ยวกับการลดการใช้ปุ๋ยเคมี

### อภิปรายผล

จากการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ต้นทุนการปลูกข้าวประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ต้นทุนค่าแรงงาน ร้อยละ 49.17 ต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตร้อยละ 48.21 และต้นทุนค่าวัสดุติดบ ร้อยละ 2.62 ในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อย มีสัดส่วนของค่าแรงงานมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนการปลูกข้าวของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ที่ได้ทำการวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนในการปลูกข้าวในปีช่วงการผลิต 2546 ที่พบว่า มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าแรงงานมากที่สุด (ศูนย์พัฒนาความรู้การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า, 2550) ทั้งนี้ค่าแรงงานที่มีทั้งแรงงานคนและเครื่องจักรมากที่สุด และกว่าครึ่งเป็นค่าจ้างแรงงานตนเองในการเก็บเกี่ยว ทำให้ต้นทุนในการผลิตเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย

2. โครงสร้างค่าใช้จ่ายการผลิตข้าวในปีในปัจจุบันจะเห็นว่ามีส่วนของค่าจ้างรถไถนา ร้อยละ 34.83 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากที่สุดเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายการผลิตรายการอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากแรงงานคนไม่เพียงพอที่จะทำให้ทันในช่วงเวลาเพาะปลูกได้ ประกอบกับรถไถนาเป็นเครื่องจักรที่ใช้ทุนแรงที่มีความสะดวก รวดเร็ว แต่มีราคาสูงเกษตรกรส่วนใหญ่จึงนิยมจ้างรถไถนา

ในการปรับพื้นที่ก่อนปลูกข้าว ค่าใช้จ่ายการผลิตที่สำคัญที่มีสัดส่วนมากรองลงมา ได้แก่ ค่าจ้างรถเกี่ยวข้าวร้อยละ 28.75 และค่าน้ำมันเชื้อเพลิงร้อยละ 18.51 เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เครื่องจักรเพื่อทดแทนแรงงานคน ซึ่งมีความรวดเร็ว ลดต้นทุนในการผลิตและการเก็บเกี่ยวข้าว ในปัจจุบันใช้การจ้างรถเกี่ยวข้าวแทนแรงงานคนทั้งหมด ซึ่งราคาค่าจ้างในแต่ละปีจะเพิ่มสูงขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมันที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนส่วนนี้มากขึ้น ประกอบกับการทำนาในปัจจุบันเกษตรกรนิยมทำนาปี ซึ่งทำให้มีต้นทุนค่าน้ำมันที่ต้องใช้เพื่อการสูบน้ำเข้าพื้นที่ทำนา โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งจึงทำให้มีต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตในปัจจุบันสูงขึ้นตามไปด้วย

3. ผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าว การลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อยให้ผลผลิตเฉลี่ย 0.77 ตันต่อไร่ จะเห็นได้ว่า ผลผลิตต่อไร่ที่ได้อยู่ต่ำกว่าต้นทุนที่ต้องจ่าย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่ ยังไม่มีความรู้ที่จะนำมาใช้เพื่อปรับปรุงสภาพในการผลิตข้าวเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มากขึ้น ตลอดจนประสบปัญหาภัยธรรมชาติ ภัยแล้ง ฝนแล้ง น้ำท่วม การเกิดโรคระบาด ศัตรูพืช จึงทำให้ผลผลิตต่อไร่ที่ได้น้อย และเมื่อพิจารณารายได้ พบว่ารายได้เฉลี่ย 8,863.07 บาทต่อไร่ กำไรสุทธิเฉลี่ย 3,764.70 บาทต่อไร่ (ดูตารางที่ 4) ไร่ต่อยอดขาย เท่ากับ 42.48 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง ผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ นรินาถ ศรีเจริญ และคณะ (2554) ที่ได้ทำการศึกษารายการพัฒนาด้านการผลิตข้าว พบว่า รายได้จากการปลูกข้าวเจ้าที่เป็นนาหว่าน เฉลี่ยไร่ละ 6,571.25 บาท ผลตอบแทนที่เป็นกำไรเฉลี่ยไร่ละ 3,328.50 บาท อัตรากำไรต่อยอดขาย เท่ากับ 50.65 ทั้งนี้ จากการปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อยมีต้นทุนในการผลิตกับรายได้หลังหักต้นทุนและค่าใช้จ่ายต่างๆ เมื่อเทียบกับจึงทำให้มีอัตรากำไรต่อต้นทุนร้อยละ 87

4. อัตราผลตอบแทนเชิงเศรษฐทรัพย์ (ROA) ร้อยละ 40.37 จะเห็นได้ว่า การลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อยในขนาดพื้นที่การเพาะปลูก 10 – 30 ไร่ ให้ผลตอบแทนสูงมาก เมื่อเทียบกับผลการศึกษารายการวิจัยของ ดอนปัญญา (2554) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกร หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร พบว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่เพาะปลูก 10-30 ไร่ จำนวน 10 คน มีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROA) เท่ากับร้อยละ 34.80 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อยให้ผลผลิตต่อไร่สูง ในขณะที่ต้นทุนในการผลิตต่ำจึงทำให้ได้กำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่สูง

### ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ผลผลิตข้าวต่อไร่สูงมากเมื่อเทียบกับต้นทุนในการลงทุนปลูกข้าว เกษตรกรสามารถทำรายได้จากการผลิตที่รับได้อีก ซึ่งเกษตรกรอาจไปขอคำแนะนำจากเกษตรจังหวัดเกี่ยวกับวิธีการทำนาปลูกข้าวให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และออกไปดูแลนาข้าวอย่างสม่ำเสมอ

2. ต้นทุนในการลงทุนปลูกข้าวสูงมากโดยมีสัดส่วนค่าแรงงานมากที่สุด และเมื่อพิจารณาโครงสร้างของค่าใช้จ่ายการผลิต พบว่า ส่วนใหญ่เป็นค่าแรงงานตนเอง ค่าจ้างปลูก (เหมาจ่าย) และค่าจ้างหว่านปุ๋ยและค่าจ้างฉีดพ่นยา ซึ่งเป็นการปลูกข้าวในที่ดินของตนเอง เกษตรกรได้พึ่งพาแรงงานตนเองเป็นหลัก และมีจ้างเหมาปลูกข้าวมีสัดส่วนมากเป็นอันดับสอง

### ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยควรจะต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นอื่นๆ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวทางในการเพิ่มผลผลิตข้าวต่อไร่ให้สูงขึ้น และศึกษาแนวทางการลดต้นทุนในการปลูกข้าว ซึ่งจะทำให้มีรายได้และกำไรสุทธิเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลเชิงวิพากษ์ช่วยเหลือเกษตรกร
2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อต้นทุนการปลูกข้าวของเกษตรกร และนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกร และนำไปใช้เป็นข้อมูลเชิงวิพากษ์วางแผนช่วยเหลือเกษตรกรของหน่วยงานภาครัฐต่อไป
3. ศึกษารูปแบบการปลูกข้าวโดยกระบวนการเรียนรู้และมีส่วนร่วม ระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีความชำนาญและทักษะด้านการปฏิบัติร่วมกับผู้ปฏิบัติงานเกษตร ที่มีความรู้เชิงวิชาการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

### เอกสารอ้างอิง

- ความสำคัญของข้าว. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://thairicebuu.wordpress.com>
- นิรนาท ศรีเจริญ และคณะ. (2554). การพัฒนาระบบชี้ต้นทุนการผลิตข้าว เพื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนของเกษตรกรที่มีที่นาเป็นของตนเอง ตำบลบ้านวังยาว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- ศูนย์พัฒนาความรู้การซื้อขายข้าว. (2553). เกษตรลวงหน้า. โครงสร้างต้นทุนปลูกข้าว (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.aftc.or.th/>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2556). ผลพยากรณ์การผลิตข้าวในปี 2556 (ปีเพาะปลูก 2556/57) รายจังหวัด ที่ความชื้น 15% ณ เดือน ธันวาคม (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www2.oae.go.th/mis/Forecast/>
- \_\_\_\_\_ . (2554). ข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2554 เอกสารสถิติการเกษตรเลขที่ 401. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.oae.go.th>
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2555. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : [http://www2.oae.go.th/mis/Forecast/page3\\_th.html#](http://www2.oae.go.th/mis/Forecast/page3_th.html#)
- สุขใจ ตอนปัญญา. (2554). ต้นทุนและผลตอบแทนในการปลูกข้าวของเกษตรกร หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร. รายงานวิจัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก. (2553). ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล. รายงานประจำปี ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย